

СЕКЦІЯ 10
СТАТИСТИКА

УДК 311.42:338.1:640.41

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-54>**Остапенко Я.О.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики і статистики
Університету державної фіскальної служби України***Параниця Н.В.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики і статистики
Університету державної фіскальної служби України***Макаренко О.Я.***студентка
Навчально-наукового інституту економіки, оподаткування та митної справи
Університету державної фіскальної служби України***Ostapenko Yana***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Management Accounting, Business analytics and Statistics
University of the State Fiscal Service of Ukraine***Paranitsa Nadiya***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Management Accounting, Business analytics and Statistics
University of the State Fiscal Service of Ukraine***Makarenko Olga***Student
NNI Economics, Taxation and Customs Affairs
University of the State Fiscal Service of Ukraine***СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ****STATISTICAL ANALYSIS AND TRENDS
OF HOTEL ECONOMY DEVELOPMENT IN UKRAINE****АНОТАЦІЯ**

Туристичний бізнес в Україні стає доволі важливою сферою діяльності. Обсяги реалізації туристичного бізнесу зростають із кожним роком все більше, а це потребує розміщення туристів, що спонукає державне управління туризмом збільшувати спрямування своєї роботи на утворення конкурентоспроможного готельного господарства. Здійснено аналіз структури готельного бізнесу в Україні. Зроблено оцінку розвитку підприємств готельного господарства. Проаналізовано теперішній стан готельної індустрії і розглянуто його недоліки, визначено перспективи розвитку готельної галузі. Водночас, щоб об'єктивно оцінити підприємства готельного господарства, цих показників не досить, тому що розвиток готельного господарства відіграє важливу роль у сфері туристичних послуг. Також не менш важливим є комплексне вивчення тенденцій розвитку цього бізнесу на підставі кількісних (статистичних) даних. Зі слів О.В. Балахонової, Т.М. Дячук і М.В. Заїкиної, «готельне господарство у системі індустрії туризму та гостинності відіграє основну роль, надає споживачам комплексний готельний продукт, у розвитку якого беруть участь усі галузі й елементи туризму та гостинності».

Ключові слова: готельна індустрія, готельний бізнес, структура готельного господарства, туризм, стратегія розвитку.

АННОТАЦИЯ

Туристический бизнес в Украине становится важной сферой деятельности. Объемы реализации туристического продукта растут с каждым годом, а это требует размещения туристов, побуждает государственное управление туризмом направлять свою работу на формирование конкурентоспособного туристическо-гостиничного комплекса. Проанализирована структура предприятий гостиничного хозяйства в Украине. Осуществлена оценка развития предприятий гостиничного хозяйства. Проведен анализ современного состояния гостиничной индустрии и рассмотрены ее недостатки, определены перспективы развития отрасли. Но для объективного оценивания предприятий индустрии туризма этих показателей недостаточно, так как само развитие гостиничного хозяйства играет ключевую роль в пакете туристических услуг. Также важным является комплексный анализ тенденций развития этого бизнеса на основании количественных (статистических) показателей. По словам А.В. Балахоновой, Т.М. Дячук и М.В. Заикиной, «гостиничное хозяйство в системе индустрии туризма и гостеприимства играют главную роль, предоставляют потребителям комплексный гостиничный продукт, в развитии которого участвуют все отрасли и элементы туризма и гостеприимства».

Ключевые слова: гостиничная индустрия, гостиничный бизнес, структура гостиничного хозяйства, туризм, стратегия развития.

ANNOTATION

The tourism business in Ukraine is becoming a very important area of activity. The volume of tourism business is increasing every year, and this requires the need for accommodation of tourists, which encourages public tourism management to increase the direction of its work to create a competitive hotel industry. The analysis of the structure of the hotel business in Ukraine is made. The development of the hotel enterprises has been evaluated. The present state of the hotel industry is analyzed and its disadvantages are considered, prospects of development of the hotel industry are determined. At the same time, these indicators are not sufficient for an objective assessment of the hotel industry. Because the development of the hotel industry itself plays a key role in the tourism services provided to tourists. Also important is a comprehensive analysis of trends in the development of a business based on quantitative (statistical) indicators. According to O.V. Balakhonova, T.M. Dyachuk and M.V. Zaikina, «The hospitality industry in the tourism and hospitality industry plays the main functions, providing consumers with a comprehensive hotel product, in the development of which all sectors and elements of tourism and hospitality are involved». At this year's hotel industry of Ukraine, there will be a lot of sacrifice to excused countries. Alya, who is independent of the song's lower pace in developing the business, having the right voice, companion with the right vibrating control model, garnish with the desired frames and better understanding the price and the ability to promote the functions. At times, I have to state that the material and technical base of the hotel complex will need reconstruction and one of the most significant problems in the current Ukrainian tourism. The main task of strategic development of tourism and resorts for 2016–2020 is the formation and development of a modern competitive tourist complex, the contribution of tourism business in the development of the state economy, which determines the relevance of this study. As a rule, the analysis of the activity of the hotel enterprises is carried out according to the State Statistics Service of Ukraine on the number and types of enterprises (accommodation facilities, number of rooms, number of persons who visited collective accommodation facilities).

Key words: hotel industry, hotel business, hotel industry structure, tourism, development strategy.

Постановка проблеми. Нині готельне господарство України доволі сильно поступається більш розвиненим країнам світу. Але якщо не брати до уваги деяке зниження темпів розвитку цієї галузі бізнесу, то загалом компанії із гарно вибраною моделлю управління, досконало підібраними кадрами і гармонійно поєднаними показниками ціни і якості продовжують розвиватися. Доводиться відзначити, що матеріально-технічна база готельного комплексу вимагає реконструкції і є однією із доволі болючих проблем у сучасному українському туризмі.

Головним завданням стратегічного розвитку туризму, курортів на 2016–2020 роки є утворення і розвиток сучасного конкурентоспроможного туристичного комплексу, внеску туристичного бізнесу в розвиток економіки країни. Цим питанням визначається актуальність цього дослідження. Як правило, аналіз діяльності підприємств готельного господарства проводять відповідно до даних Державної служби статистики України щодо кількості і видів підприємств.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Сучасні теоретико-методологічні основи вивчення вітчизняного готельного господарства в економічному і геопросторовому аспекті висвітлені в роботах С.І. Байлик. У них проаналізовано типологію готелів за рівнем комфорту і функціональними ознаками, заначено принципи формування сучасної готельної мережі в Україні і

за кордоном. Відмінності формування індустрії гостинності і ринку готельних послуг на сучасному етапі, формування державної політики регулювання виробничо-комерційної діяльності і розвитку конкуренції у готельному бізнесі вивчаються в роботах Л. Бортнікова, О. Веремеєнко, Р. Браймер, І. Кабушккіна, О.В. Балахонова, Т.М. Дячук та М.В. Заїкіна та інших [3].

Висвітлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Уваги потребує статистичний аналіз стану готельного бізнесу в Україні, який сприятиме його покращенню і збільшенню частки прибутків до державної скарбниці.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в оцінюванні стану і тенденцій розвитку готельного господарства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливу роль у вивченні стану і розвитку індустрії туризму мають статистичні дослідження туризму загалом та готельного господарства. Ця робота базується на кількісному аналізі даних, статистиці, яка надається в режимі вільного доступу Державною службою статистики.

Починаючи із 2014 року кількість туристів із-за кордону значно скоротилася, але така ситуація має тимчасовий характер. Вже із 2016 року кількість туристів почала істотно збільшуватися, а з 2015 року почала значно зростати кількість внутрішніх туристів (рис. 2).

Продовжує також зростати і кількість іноземних відвідувачів України, що фіксує служба статистики: у 2018 році в Україні зареєстровано 14,3 млн іноземних туристів, що на 6,7% більше від 2017 року і на 14% більше від даних 2016 року (рис. 3).

Таким чином, цікавим показником є те, що завантаження готелів – це сезонне явище. Заселення готелів протягом року, як правило, нерівномірне та за днями тижня – вихідними – значно знижується, зростаючи серед тижня за рахунок людей, що перебувають у відрядженні.

Кількість готелів, а також аналогічних видів розміщення в Україні із 2014 до кінця 2018 року зменшилася з 3582 осіб до 2474 осіб, а у відсотковому вираженні становить 30,9%. Динаміка змін вказана на рис. 4.

Таким чином, ми бачимо, що на протязі 4 років кількість колективних засобів розміщення в Україні зменшилася більш ніж в 1,5 раза, тоді як спеціалізовані засоби розміщення зменшувалися швидше у 1,8 раза, ніж готелі (у 1,4 раза). Фонд готельних номерів із кінця 2014 року і до кінця 2018 року знизився із 586,6 тис. місць до 359,0 тис. місць.

Загалом в Україні, відповідно до даних Державної служби статистики України, на кінець 2018 року наявними були 4,113 тис. закладів із 359,0 тис. місць, і вони кожного року обслуговують приблизно 6,7 млн осіб (рис. 5).

Є два типи засобів розміщення – індивідуальні і колективні. До останніх відносять готелі та мотелі, міні-готелі і клуби із проживанням, пансіонати та туристичні бази, гуртожитки і хостели (рис. 6).

Аналізуючи структуру готельного бізнесу України, можна зробити висновок, що досить поширеними є два типи підприємств – готелі (69% від загальної кількості) і туристичні бази – 20%.

Якщо змінити структуру готельної галузі України шляхом збільшення кількості готельних структур у масштабах всієї країни, це збільшить ефективність управління підприємствами готельного господарства, досягнення високих

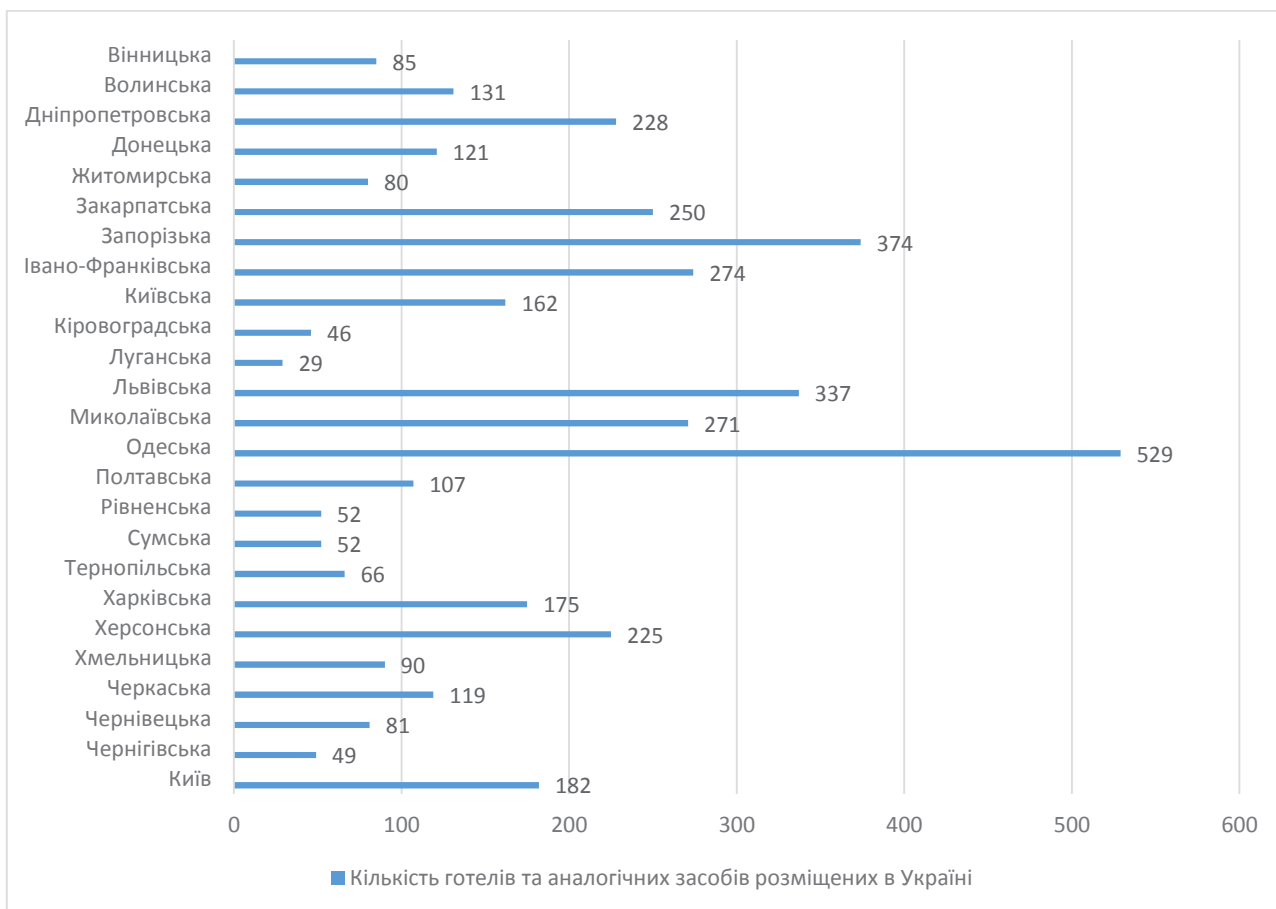

Рис. 1. Кількість готельного господарства України у 2018 р. за регіонами [3]

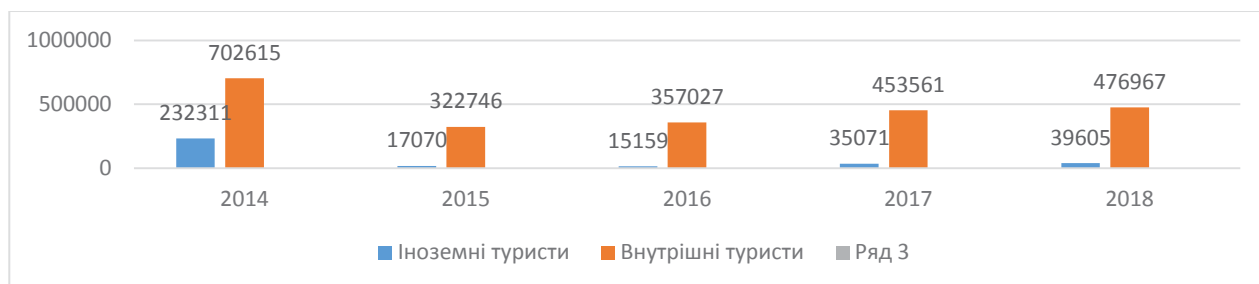

Рис. 2. Динаміка туристів в Україні за 2014–2018 роки [4]

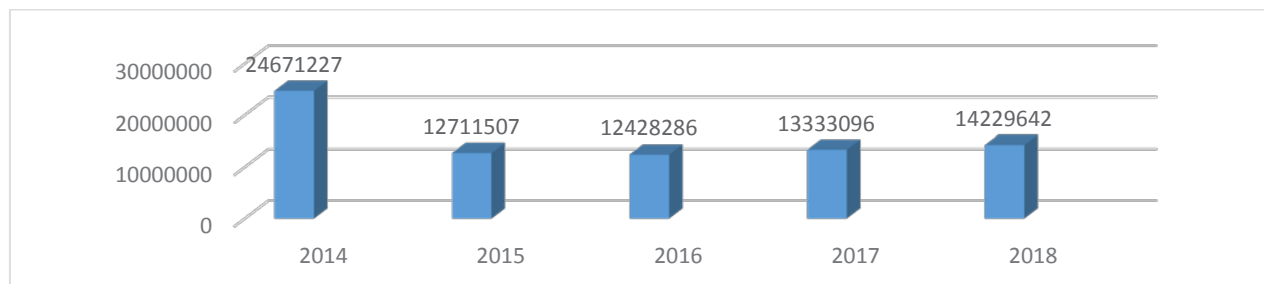

Рис. 3. Динаміка кількості іноземних туристів, що відвідали Україну у 2014–2018 роках [4]

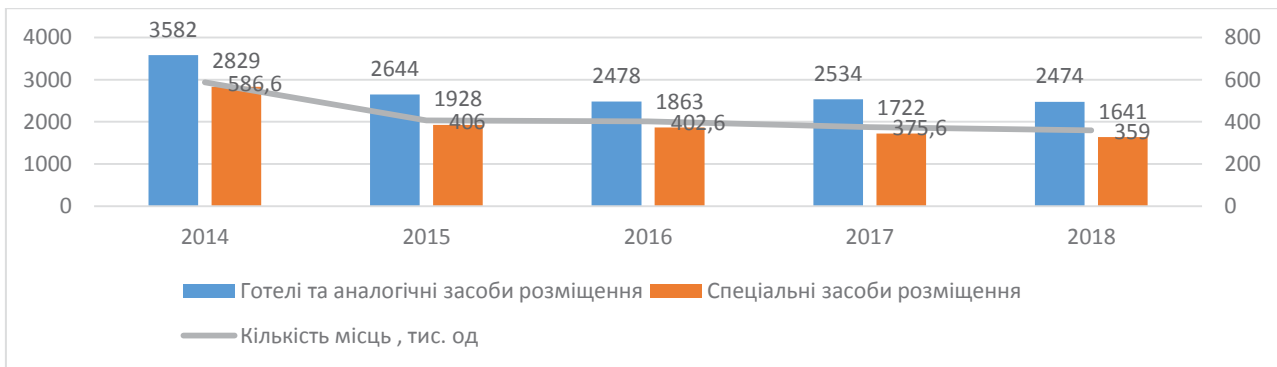

Рис. 4. Приріст колективних сфер розміщення в Україні за 2014–2018 роки [4]

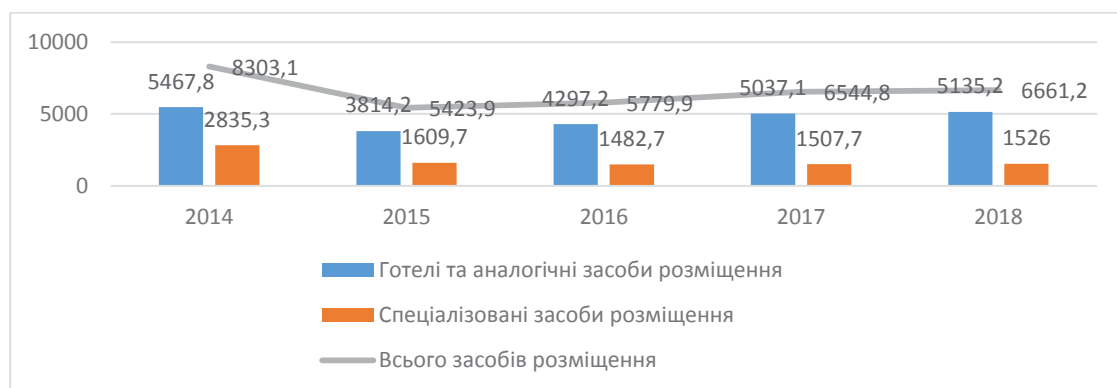

Рис. 5. Кількість людей, що були у колективних сферах розміщування в Україні, тис. осіб [5]

стандартів та покращить функціонування готелів на корпоративному рівні, а в результаті – удосконалив якість обслуговування.

З огляду на національну специфіку законодавства, економічних умов господарювання, цінової політики та інше, збільшення готельного бізнесу має дати досить високі конкурентні переваги саме українським готельним операторам у процесі створення цієї ніші в індустрії туризму.

Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які створили невеличкі готелі і є власниками приватних будинків або квартир, становлять суттєву конкуренцію готельному господарству. Вони пропонують відпочивальникам повний перелік основних та унікальних готельних послуг, при цьому за значно меншою ціною. Кількість таких підприємств в 2018 році становила майже 59% (рис. 3). Жорстку конкуренцію можуть витримати тільки ті готелі, які можуть запропонувати своїм відвідувачам дуже високий рівень обслуговування, але це можливо тільки із професійно підготовленим персоналом. Кількість найманих працівників та обсяги наданих послуг підприємствами готельного господарства відображено у таблиці 2.

Розглянемо динаміку структури закордонного і внутрішнього туризму в Україні за період 2002–2018 років, базуючись на даних Державної служби статистики України щодо кількості туристів, що обслуговувалися суб'єктами туристичної діяльності [1].

За даними Державної служби статистики України, протягом періоду 2015–2018 років виїзний

туристичний потік збільшився із 23,76 млн. осіб у 2014 році до 24,66 млн осіб у 2018 році, тоді як в'їзний потік туристів зменшився з 24,67 млн осіб у 2015 році до 13,33 млн осіб у 2018 році [2].

Динаміку туристичних потоків України за період 2015–2018 рр. наведено на рис. 6

Зменшення кількості туристів, що приїжджають в Україну, спричинено останніми подіями, що відбулися в країні, а також тим, що один із найбільших туристичних регіонів нашої країни – півострів Крим – нині є тимчасово окупованою територією. Негативним чинником є також те, що внутрішні туристи можуть надавати перевагу відпочинку за кордоном.

Протягом 2015–2018 років в Україні спостерігаються зростання і спади у динаміці розвитку туристичної галузі, що відображено у табл. 1.

За даними Всесвітньої туристичної організації, щороку подорожують понад 800 млн чоловік. Більш ніж у 40 країнах світу туризм – це основне джерело надходжень національного бюджету.

Вивчення динаміки туристичних потоків свідчить про те, що протягом 2015–2018 років мали місце негативні тенденції щодо розвитку туризму, а саме спостерігався спад в'їзного туристичного потоку, що призвело до створення негативного сальдо туристичних потоків протягом 2015–2018 років.

У кінці 2017 року та на початку 2018 року сукупний номерний фонд Києва становив понад 10 тисяч номерів у 106 готелях [1]. Лідерами пропозиції на ринку готельної нерухомості у Центральній і Східній Європі є Прага і Відень,

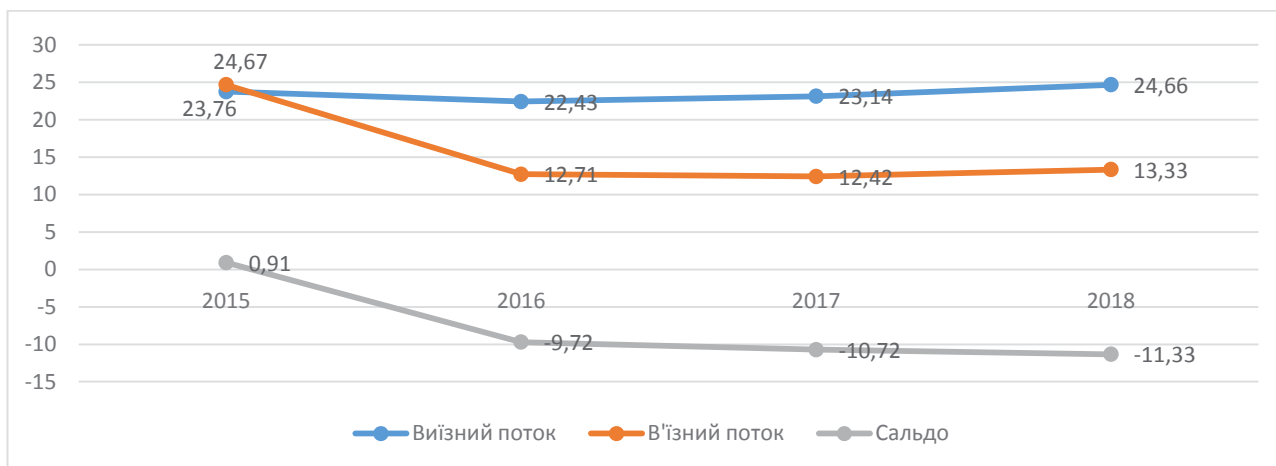

Рис. 6. Динаміка туристичних потоків в Україні за 2015–2018 рр., млн. осіб [2]

Таблиця 1

Показники розвитку туристичної галузі України

Показники	2015	2016	2017	2018
Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України, осіб	2425089	2019576	2549606	2806426
Іноземні туристи, які відвідали Україну, осіб	12711507	12428286	13333096	14229642
Туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон, осіб	22437671	23141646	24668233	26437413
Внутрішні туристи, осіб	322746	357027	453561	476967

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Таблиця 2

Наявність номерного фонду та очікувана пропозиція столиць країн СЕЕ

Країна	Номерний фонд, 2018 р.	Прогнозована кількість номерного фонду на 2017–2020 рр.
Прага	34 899	+ 1 040
Відень	32 146	+ 1 281
Будапешт	20 790	+ 1 730
Варшава	13 842	+ 2 852
Київ	10 117	+ 1 334
Бухарест	9 725	+ 393
Софія	7 539	+ 1 298
Братислава	4 897	+ 261

Джерело: власна розробка [2]

за очікуваним приростом номерного фонду до 2020 року – Варшава (+21%) та Софія (+17%) (табл. 2). За умови реалізації заявлених проєктів готельної нерухомості номерний фонд Києва до 2020 року збільшиться на 13% (Литвинчук, Кляцька, Терзов, 2018).

Показник забезпеченості номерним фондом у розрахунку на тисячу жителів у Києві є найнижчим серед столиць Центральної і Східної Європи та становить 3,5 номера на тисячу жителів. Для порівняння: у Софії і Бухаресті – 5,2 номера, в Празі – 27,3 номера. У Києві – найвищий середньорічний темп приросту номерного фонду, який із 2012 року становив більше 5% на рік. Низька забезпеченість номерним фондом свідчить про наявний потенціал ринку Києва, але не для всіх сегментів.

Відомо, що за останні роки номерний фонд Києва поповнився якісною пропозицією у високо-

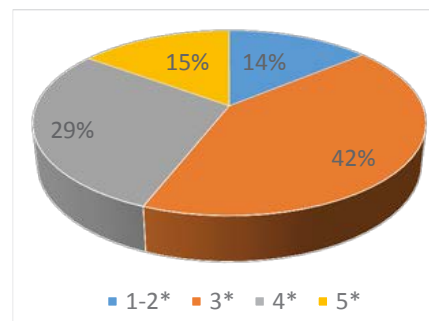

Рис. 7. Пропозиція номерного фонду за категоріями готелів

Джерело: власна розробка [6]

му ціновому сегменті, унаслідок чого готелі класу upscale і luxury у загальному номерному фонді

займають близько 19%. Незважаючи на значну питому вагу *midscale* (29%) та *economy* (38%), цей сегмент в основному представлений об'єктами із високим ступенем морального та фізичного зносу (Литвинчук, Кляцька, Терзов, 2017).

Підбиваючи підсумки, можна визначити такі тенденції, що будуть характеризувати розвиток ринку готельного бізнесу у найближчі роки. Очікуване зростання туристичної активності і збільшення кількості підприємств готельного господарства в Україні в найближчому періоді зумовлює відповідне збільшення потреби у спеціалістах і професіоналах із готельно-ресторанної справи. Можна також відзначити інноваційне спрямування процесів розвитку сфери готельного бізнесу, посилення конкуренції в цій сфері, тенденцію до більш жорсткого контролю за роботою підприємств (закладів) готельного господарства з боку державних органів (санітарного нагляду, пожежної і податкової служб інших), потребу прискорення процесу прийняття управлінських рішень за умов турбулентності зовнішнього середовища тощо.

Розуміння готельної справи із погляду її соціального наповнення полягає у задоволенні специфічних потреб споживачів: іноземних і вітчизняних громадян, пасажирів різних видів транспорту, ділових людей, представників уряду й урядових делегацій, осіб, які перебувають у робочих відраженнях, місцевого населення різних вікових груп і зайнятості в національному господарстві. Такі обставини викликають потребу у поєднанні спеціальних знань із організації надання готельних і ресторанних послуг з метою підвищення ефективності підприємницької діяльності у сфері обслуговування. Відбувається посилення конкуренції серед готелів категорії 4–5-зірок у зв'язку із значним обсягом нової пропозиції, яка з'явилася на ринку за останній рік; зниження показників доходності готелів елітного сегменту на фоні збільшення пропозиції; підвищення зацікавленості інвесторів до сегменту низькобюджетних готелів.

Висновки. Підвищення якості готельної пропозиції до рівня міжнародних стандартів, розширення ринків збуту та підготовка фахівців відповідно до вимог світових стандартів необхідне для забезпечення розвитку туристичної сфери за умов поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом. Стратегія розвитку галузі потребує державної підтримки у фінансуванні за основними напрямками: залучення туристів на вибраних цільових ринках; приведення національних нормативів, стандартів безпеки, якості товарів та послуг у відповідність до міжнародних вимог.

Одержані результати показали, що за розглянутий період у структурі колективних засобів розміщення щодо кількості одиниць та розміщених найвища кількість готелів та аналогічних засобів розміщення, водночас вони не мають можливості забезпечити потрібної кількості місць.

Також зазначено, що у структурі готелів та аналогічних засобів розміщення переважають готелі (67,2%), а у структурі спеціалізованих засобів розміщення – бази відпочинку та інші заклади відпочинку (окрім турбаз) (73,5%).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Заповнюваність готелів Києва не перевищує 50% (інфографіка) (2017). Finance.ua 2000–2019. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/408172/zapovnyuvanist-gotelivkyyeva-neperevyshhuye-50-infografika> (дата звернення: 20.01.2020).
2. Литвинчук, Я., Кляцька, А., & Терзов, В. (2017). Дослідження: Готельний ринок Києва на карті Європи. Cushman & Wakefield. URL: <https://cushmanwakefield.com.ua/ru/issledovanie-gostinichniy-rynok-kieva-na-karte-evropy> (дата звернення: 05.01.2020).
3. Носаченко, О. (2015). Усі прапори в гості: чим живе готельний бізнес в українських реаліях. Forbes Україна. URL: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1404341-usi-prapori-v-gostichim-zhive-gotelnij-biznes-v-ukrayinskih-realiyah> (дата звернення: 07.01.2020).
4. Самойлова, В. (2010). Малий готель: перспективно, але проблематично. Український туризм, № 4, с. 70–73.
5. Скільки в Україні п'ятизвездочних отелей? (2011). Obozrevatel. URL: <http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/skolko-v-ukraine-pyatizvezdochnyih-otelej.htm> (дата звернення: 05.01.2020).
6. Colliers International: підсумки на готельному ринку в першому півріччі 2017 року (2017). Investment-estate. Інвестиції, комерційна нерухомість, земля, бізнес. URL: <https://investment-estate.com/uk/novosti/colliers-international-pidsumki-na-gotelnomurinku-v-pershomu-pivrichchi-2017-roku> (дата звернення: 25.01.2020).

REFERENCES:

1. Colliers International: pidsumki na hotelnomu rynku v pershomu pivrichchi 2017 roku [Colliers International: The results of the hotel market in the first half of 2017] (2017). Investmentestate. Investytsii, komertsiiina nerukhomist, zemlia, biznes. Retrieved from: <https://investment-estate.com/uk/novosti/colliers-international-pidsumki-na-gotelnomurinku-v-pershomu-pivrichchi-2017-roku> (accessed 20 January 2020). (in Ukrainian)
2. Lytvynchuk, Ya., Kliatska, A., & Terzov, V. (2017). Doslidzhenia: Hotelnyi rynek Kyieva na karti Yevropy [Research: Hotel market of Kiev on the map of Europe]. Cushman & Wakefield. Retrieved from: <https://cushmanwakefield.com.ua/ru/issledovanie-gostinichniy-rynokkieva-na-karte-evropy> (accessed 5 January 2020).
3. Nosachenko, O. (2015). Usi prapory v hosti: chym zhyve hotelnyi biznes v ukrainskykh realiakh [All flags in the visitor: what a hotel business lives in Ukrainian realities]. Forbes Ukraina. Retrieved from: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1404341-usi-prapori-v-gosti-chimzhive-gotelnij-biznes-v-ukrayinskih-realiyah> (accessed 7 January 2020). (in Ukrainian)
4. Samoilo, V. (2010). Maliy hotel: perspektivno, ale problematichno [Small hotel: perspective, but problematic]. Ukrainskyi turizm, no. 4, pp. 70–73. (in Ukrainian)
5. Skolko v Ukraine piatizvezdochnykh otelei? [How many five-star hotels in Ukraine?] (2011). Obozrevatel. Retrieved from: <http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/skolko-v-ukraine-pyatizvezdochnyih-otelej.htm> (accessed 20 January 2020). (in Russian)
5. Zapovnyuvanist hoteliv Kyieva ne perevyshchue 50% (infografika) [The filling capacity of hotels in Kiev does not exceed 50% (infographics)] (2017). Finance.ua 2000–2019. Retrieved from: <https://news.finance.ua/ua/news/-/408172/zapovnyuvanist-goteliv-kyyeva-neperevyshhuye-50-infografika> (accessed 25 January 2020). (in Ukrainian)